

Oslo, 15. juni 2023

Kulturdepartementet
v / Statsråd Anette Trettebergstuen

Innspill til statsbudsjettet 2024 fra Norges kulturvernforbund

Norges kulturvernforbund er paraplyorganisasjonen for de landsdekkende kulturvernorganisasjonene. Vi minner her om våre innspill til statsbudsjettet for 2024, som ble sendt til dere i desember 2022. Vi anser innspillene å være i tråd med nasjonale mål og internasjonale forpliktelser på feltet, med regjeringens egne prioriteringer som er fremmet i Hurdalsplattformen, og med nye strategier og tiltak som har kommet i løpet av det siste halvåret, herunder regjeringens strategi for kulturfrivillighet.

1. Det frivillige kulturvernet må styrkes

Aller først vil vi berømme Kultur- og likestillingsdepartementet for å utarbeide en strategi for kulturfrivillighet. Dette er en viktig satsing som vil komme mange til gode, ikke minst lokalt. Vi er svært glade for at vi fikk være med i referansegruppen for arbeidet, og for at det frivillige kulturvernet er synliggjort i strategien. Vi er imidlertid svært skuffet over at det mangler satsinger fra Kulturdepartementet i forhold til det frivillige kulturvernet, som teller hele 270 000 medlemmer totalt, og som bidrar med en årlig innsats på rundt 7 millioner timer.

Mens regjeringen vil øke tilskuddene til både nasjonale musikkorganisasjoner og amatørteaterfeltet, er satsingen i forhold til kulturarv kun en videreutvikling av samordningen på feltet. Dette mener vi er for svakt. Ett av regjeringens overordnede frivillighetspolitiske mål er å sikre gode rammevilkår for en mangfoldig frivillig sektor. Vi forventer derfor at regjeringen vil følge opp dette punktet også ovenfor kulturvernorganisasjonene.

Til tross for at Kulturdirektoratet for et par år tilbake bestilte en egen forskningsrapport for å få bedre kjennskap om det frivillige kulturvernet, og til tross for at regjeringen omtaler kulturvernorganisasjonene som selve bærebjelken på feltet i både stortingsmeldinger, regjeringserklæringen og strategier, så synes det som det likevel er lav kunnskap om og interesse for kulturvernorganisasjonene i Kulturdepartementet, og at immateriell kulturarv i helhet synes å være lavt prioritert. Vi minner om at regjeringen har et eget nasjonalt mål om «et fritt og uavhengig kulturliv som tar vare på og formidler kulturarv», som det frivillige kulturvernet i stor grad bidrar til.

En av grunnene til at vår innsats har gått under radaren i departementet, kan være at det i Kulturloven som nå er på høring kun er ABM-sektoren som trekkes frem på kulturarvfeltet. Dette vil vi bemerke i vårt innspill til den nye loven, som nå er på høring.

Kulturvernforbundets 31 medlemsorganisasjoner gjør en betydelig innsats med å ta vare på, dokumentere, istandsette og formidle kulturarven vår. Likevel er det kun 12 av organisasjonene som mottar driftstilskudd i dag, og flere av disse får kun en beskjeden statlig grunnstøtte i forhold til den viktige jobben de utfører. Det har i realiteten ikke vært noen utvikling på grunnstøtteordningen på mange år, snarere en realnedgang i tilskuddene. Vi vet av erfaring at de organisasjonene som får driftstilskudd, har en enda mer effektiv drift, med mere aktivitet og prosjekter.

I Hurdalsplattformen 2021-2025, står det at regjeringen vil sørge for at frivillige landsdekkende kulturvernorganisasjoner får grunnstøtte av staten. Vi ber derfor om en opptrapping av grunnstøtten, slik at alle våre medlemmer får grunnstøtte i løpet av inneværende stortingsperiode.

Organisasjonene tilhører de ulike departementers sektoransvar for ivaretagelse av kulturminner, og vi vil anmode alle de aktuelle departementene om det samme, slik at man får et felles løft for det frivillige kulturvernet.

15 av våre medlemsorganisasjoner faller inn under Kulturdepartementets sektoransvar. Kun fem av disse får grunnstøtte i dag. Vi ønsker at potten økes, slik at flere kommer inn på ordningen, og slik at de som allerede mottar tilskudd, får en etterlengtet og nødvendig økning. Dette er spesielt viktig nå som vi står ovenfor usikre tider, med økte utgifter på alle områder.

Noen av organisasjonene som tilhører Kultur- og likestillingsdepartementet, er ganske små. For disse kan det eventuelt avsettes en egen pott, som forvaltes på egnet måte.

For vår egen del, har Kulturvernforbundet fått flere medlemmer de siste årene, uten noen større økning i tilskuddene. Vi har i flere år bedt om en økning for å bistå medlemsorganisasjonene på en bedre måte, og være pådriver for organisasjonsutvikling og ulike samordningsprosjekter, uten at dette er imøtekommet. Vi inviteres også i økende grad med i ulike politiske prosesser, forskningsprosjekter og ulike nettverk, og har et stort behov for å øke kapasiteten for å kunne bidra med vår kunnskap og erfaring.

Vi ber om at kap. 320, post 74 Tilskudd til organisasjoner og kompetansesentre m.m. økes med 15 mkr i 2023, øremerket Kulturvernforbundet og de landsdekkende kulturvernorganisasjonene. Det er viktig at driftstilskuddene er forutsigbare, og at de ikke er politisk styrt. I tillegg er det viktig at det opprettholdes støtte til ulike prosjekter på kulturvernfeltet.

2. Samarbeidet mellom museene og det frivillige kulturvernet må styrkes

Kulturvernorganisasjonene har utstrakt samarbeid med både arkiv og museer, og mener at dette bør styrkes. Arkivverket har ansatt en egen frivillighetskoordinator for sitt område, har jevnlige møter med flere av organisasjonene og konkrete avtaler om samarbeid, noe som er viktig for begge parter.

Når Arkivverket nylig annonserte arkivutviklingsmidlene for 2023, var det svært gledelig å lese at programområde 2 var et «Startskudd for tilgjengeliggjøring av kulturarv», og at privatarkivene var en viktig del av dette. Dette er et tiltak vi har påpekt behovet for lenge. Dersom organisasjonene skal kunne dra nytte av disse midlene og være med på dette viktige tiltaket, må de imidlertid ha kapasitet til det. Dette understreker igjen behovet for driftstilskudd og/ eller supplerende prosjektilskudd.

I våre innspill til museumsmeldingen, har vi påpekt behovet for en styrking av samarbeidet også på museumsfeltet. Til tross for en rekke eksempler på samarbeid mellom museene og det frivillige kulturvernet, er vår erfaring er at museumsreformen har bidratt til et økt skille mellom disse aktørene, med vektlegging av museenes profesjonalitet.

Vi viser igjen til boken «Frivillig kulturvern. Et kulturvern innenfra», som ble lansert av Telemarksforskning i 2021. Denne forskningsrapporten slår fast det frivillige kulturvernets unike kompetanse. Også andre forskningsrapporter støtter opp om behovet for økt samarbeid. Vi viser også til regjeringens ønske om å evaluere museumsreformen, særlig med tanke på frivillighetens kår og muligheten til å mobilisere lokale ressurspersoner, slik det står beskrevet i Hurdalsplattformen.

Vi anmoder vi at det settes av øremerkede bevilgninger over statsbudsjettet for å utvikle gode samarbeidsformer mellom museene og organisasjonene. Vi foreslår at det settes av minst 2 mkr til dette formålet på Kap. 328 Museer m.m. Post 78: Andre museums- og kulturverntiltak, og et tilsvarende beløp over kap. 320, post 74 Tilskudd til organisasjoner.

I oppfølgingen av Museumsmeldingen, anmoder vi også om at det settes av økte midler til formidling, forskning og kystkultur, som trekkes frem som viktige satsingsområder.

3. Videregående opplæring og studieforbund

Videreføring av kompetanse er avgjørende for å ta vare på kulturarven vår, både den immaterielle og de fysiske kulturminnene. Vi er glade for å dette også er tatt med i Hurdalsplattformen, med tiltak for både videregående utdanning og livslang læring. Her står det blant annet at regjeringen vil:

- gjennomføre et kraftfullt løft for yrkesfagene, som begynner med å styrke praktisk læring i grunnskolen, bedre yrkesfagopplæring i skole og læretid og økt innsats for seriøse vilkår i arbeidslivet.
- innføre en særskilt grunnfinansiering for kulturarvskoler, og sikre at skolene også kan ta inn voksne uten rett til videregående opplæring i disse fagene, og
- styrke rollen til studieforbundene og det frivillige opplæringstilbudet.

Vi ber om at dette følges opp med økte bevilgninger i statsbudsjettet for 2024.

Vi viser her spesielt til Kulturarvskolene, som fikk grunntilskudd i revidert statsbudsjett for 2022. I Statsbudsjettet for 2023 ligger grunntilskuddet IKKE inne. Det er svært viktig at dette kommer inn igjen i 2024.

Til slutt vil vi anmode departementet om å sette av økte ressurser internt i Kulturrådet til oppfølging av UNESCO-konvensjonen om immateriell kulturarv. Det er i dag en halv stilling dedikert til dette viktige ansvarsområdet.

Vi informerer for øvrig om at vi sender tilsvarende brev til Klima- og miljødepartementet og Samferdselsdepartementet, for å få en helhetlig satsing på kulturvernfeltet i 2024.

Med vennlig hilsen

Toril Skjetne
Generalsekretær
Norges kulturvernforbund